

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์บทเรียนของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบและเพื่อนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการศึกษาแบ่งเป็นการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาภาคสนามแบบกรณีศึกษาซึ่งครอบคลุมงานหลัก 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป แล้วนำผลจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาภาคสนามแบบกรณีศึกษามาพัฒนาเป็นรูปแบบที่เหมาะสม โดยยึดองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นฐานของเงื่อนไข 2 ประการ คือ เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม หลังจากนั้นผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษาได้ตรวจสอบรูปแบบ โดยตรวจสอบความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม

ในบทนี้เป็นการสรุปผลการวิจัยตามคำถามวิจัย (Research Question) และวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งอภิปรายผลที่ได้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษารวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

ในส่วนของการสรุปผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยสรุปและอภิปรายผลตามคำถามการวิจัย (Research Question) และวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ ดังนี้

1. การสังเคราะห์บทเรียนของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบพบว่าสถานศึกษาได้บริหารงานออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริหารงานวิชาการ 2) ด้านบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านบริหารงานทั่วไป และในแต่ละด้านได้บูรณาการหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารสถานศึกษาทั้ง 5 เรื่อง คือ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) เงื่อนไขความรู้ และ 5) เงื่อนไขคุณธรรม ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 งานบริหารวิชาการ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ

1.1.1 นโยบายและการวางแผน

1.1.2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.1.4 การวัด ประเมินผล และการเทียบโอนรายวิชา

1.1.5 การประกันคุณภาพและมาตรฐานภายในสถานศึกษา

1.1.6 การพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยี

1.1.7 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

1.1.8 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ

ในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ พบว่าโรงเรียนมีนโยบายน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการบริหารสถานศึกษา โดยได้กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและได้กำหนดไว้ในแผนงาน โครงการและแผนปฏิบัติงานประจำปี มีการติดตามผลและรายงานผลแล้วนำผลการติดตามมาพัฒนานโยบาย แผนงาน โครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและบูรณาการสู่การเรียนการสอน โดยมีการจัดกิจกรรมการสอนที่สอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกลุ่มสาระ มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเรียนการสอน โดยเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการขยายผลสู่การปฏิบัติในครอบครัว ชุมชน ของตนเอง อันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนอย่างมีสติปัญญาและยึดมั่นในทางสายกลาง และดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อดทน เอื้ออาทร รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตลอดจนรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่วนด้านพัฒนาคุณภาพ จัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนตามความรู้ ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน และยังมีการประสานความร่วมมือในการศึกษาวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษากับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงาน และสถาบันอื่น และนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

1.2 งานบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1.2.1 การจัดทำและเสนอของบประมาณ

1.2.2 การจัดสรรงบประมาณ

1.2.3 การบริหารการเงิน

1.2.4 การบริหารบัญชี

1.2.5 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

ในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ พบว่ามีการจัดทำและเสนอของบประมาณตามความเหมาะสมและความต้องการที่แท้จริง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานและมีการจัดทำรายละเอียดโครงสร้างแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่ชัดเจน โดยอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใสและยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนมีความซื่อสัตย์ในการบริหารการเงิน บัญชี และการจัดซื้อจัดจ้าง

1.3 งานบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ

1.3.1 วางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง

1.3.2 การพัฒนาบุคลากร

ในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ พบว่ามีการวางแผนอัตรากำลังตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษาและมีการกำหนดหลักสูตรการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็นในการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนมีความยุติธรรมในการขอลื่อนตำแหน่ง รวมทั้ง มีความเสมอภาคในการได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

1.4 งานบริหารทั่วไป ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ

1.4.1 อาคารสถานที่

1.4.2 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

1.4.3 ชุมชนสัมพันธ์

ในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาพบว่า สถานศึกษามีการใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด คุ่มค่า ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนมีการบำรุงดูแล และพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม และสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนในสถานศึกษามีส่วน

รับผิดชอบในการดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม รวมทั้ง มีความเอื้อเฟื้อบริการอาคารสถานที่แก่ชุมชนในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ

2. รูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการวิจัยสามารถสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การบริหารขั้นพื้นฐานได้เป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริหารวิชาการ 2) ด้านบริหารงบประมาณ 3) ด้านบริหารงานบุคคล 4) ด้านบริหารงานทั่วไป รายละเอียดของรูปแบบ ๑ มีดังต่อไปนี้

2.1 งานบริหารวิชาการ ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ คือ

2.1.1 นโยบายและการวางแผน

2.1.2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.1.4 การวัด ประเมินผล และการเทียบโอนรายวิชา

2.1.5 การประกันคุณภาพและมาตรฐานภายในสถานศึกษา

2.1.6 การพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยี

2.1.7 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

2.1.8 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ

2.1.9 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

สถานศึกษามีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารวิชาการ ดังนี้คือโรงเรียนมีนโยบายน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการบริหารสถานศึกษาและได้กำหนดไว้ในแผนงาน โครงการและแผนปฏิบัติงานประจำปี มีการติดตามผลและรายงานผลแล้วนำผลการติดตามมาพัฒนานโยบาย แผนงาน โครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา มีการศึกษาความต้องการความจำเป็นในเรื่องความพร้อมของสถานศึกษา ในการนำหลักสูตรไปใช้และวิเคราะห์สภาพแวดล้อม รวมทั้ง ประเมินสถานศึกษาในการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ในการบริหารจัดการ ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ในการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรจะคำนึงถึงศักยภาพของนักเรียนในแต่ละชั้น และมีการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของโรงเรียน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ส่วนด้านการวัดประเมินผลก็ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงและจัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์

และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาภายในสถานศึกษา มีการศึกษาวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยและพัฒนาสถานศึกษาให้ได้ มาตรฐานตามความเหมาะสมของแต่ละบริบท มีการประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐาน การศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา ในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่าง เป็นระบบและต่อเนื่องส่วนด้านการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยี มีการศึกษาวิเคราะห์ความ จำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอนและบริหารงานวิชาการ มีการพิจารณา คัดเลือกสื่อที่มีในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ ตามความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้ง ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรม การเรียนการสอนขึ้นใช้เอง ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ มีการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ ที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจที่ ถูกต้องในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการ ความจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนตามความรู้ ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน มีการนำผลวิจัยมาใช้ในการส่งเสริม ปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างรอบคอบ มีการสำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็นของคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ

2.2 งานบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

2.2.1 การจัดทำและเสนอของบประมาณ

2.2.2 การจัดสรรงบประมาณ

2.2.3 การบริหารการเงิน

2.2.4 การบริหารบัญชี

2.2.5 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

สถานศึกษามีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหาร งบประมาณ ดังนี้คือในการจัดทำและเสนอของบประมาณมีการจัดทำรายละเอียดโครงสร้างแผนงาน งาน โครงการ และกิจกรรมหลักที่ชัดเจน รวมทั้ง มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่มี ผลกระทบต่อการจัดการศึกษา เพื่อจัดทำและเสนอของบประมาณตามความเหมาะสมและความต้องการ ที่แท้จริงของสถานศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพื่อจัดทำและ เสนอของบประมาณ ส่วนการจัดสรรงบประมาณ มีการวิเคราะห์กิจกรรมตามภารกิจงาน เพื่อลำดับ ความสำคัญและกำหนดงบประมาณของแต่ละสายงานเพื่อจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามความ

เหมาะสมของแต่ละสายงาน ด้านการบริหารการเงิน มีการวางแผนการบริหารการเงิน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษามีการบริหารการเงินให้เป็นไปตามความต้องการ ความจำเป็น และเกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนการบริหารบัญชี มีการจัดทำบัญชีการเงินให้เหมาะสม และสอดคล้องกับแผนงบประมาณประจำปี มีการบริหารบัญชีเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ มีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บ ควบคุม และเบิกจ่ายให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของบุคลากรและให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และเอกสารที่เกี่ยวข้องเช่นกัน

2.3 งานบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ

2.3.1 การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

2.3.2 การพัฒนาบุคลากร

สถานศึกษามีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารงานบุคคล ดังนี้คือ ในการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งของสถานศึกษา มีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา มีการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา ส่วนการพัฒนาบุคลากรก็มีการจัดให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามความรู้และความสนใจของแต่ละคน ส่วนการพัฒนาบุคลากร สถานศึกษาก็มีการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการความจำเป็นในการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมครูให้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ มีความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคนในการขอเลื่อนตำแหน่ง รวมทั้งมีความเสมอภาคกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ในการได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

2.4 งานบริหารทั่วไป ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

2.4.1 อาคารสถานที่

2.4.2 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

2.4.3 ชุมชนสัมพันธ์

สถานศึกษามีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารงานทั่วไป ดังนี้คือ ในด้านอาคารสถานที่ สถานศึกษามีการจัดใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด คำนึงในส่วนที่จำเป็นต่อการใช้ประโยชน์ มีการติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ มีการบำรุง ดูแล และพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมของสถาน ศึกษาให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง ปลอดภัย เหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์ มีการสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนในสถานศึกษามีส่วนรับผิดชอบในการดูแลรักษาอาคาร

สถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ส่วนด้านชุมชนสัมพันธ์ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ
เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน มามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม มี
การเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และมีการวางแผนความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชนไว้อย่างชัดเจน มีความเอื้อเฟื้อบริการอาคารสถานที่แก่ชุมชนในการจัดกิจกรรม
ต่าง ๆ

3. ผลลัพธ์ของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สถานศึกษาที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาจะเกิดผลลัพธ์
ที่พึงประสงค์ ดังนี้คือ

สถานศึกษา

1. สถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน
และชุมชน
2. สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้จริง
และสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. สถานศึกษาสะอาด เป็นระเบียบ ร่มรื่น ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ในการดำเนิน
ชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้บริหารสถานศึกษา

1. มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง
2. ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา
3. สามารถถ่ายทอดประสบการณ์การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ใน
สถานศึกษา และมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา
4. มีการขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ภายนอก
บุคลากรของสถานศึกษา
1. มีความรู้ความเข้าใจและอธิบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกต้อง
สามารถจัดการเรียนรู้ โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนในทุก
กลุ่มสาระจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนเห็นผลชัดเจน
2. จัดการทรัพยากรและดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ อย่างสอดคล้องกับปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเป็น
แบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมและสาธารณะประโยชน์

4. รู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

5. ดำเนินชีวิตอย่างมีฐานรากทางวัฒนธรรมและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์และมีการแบ่งปัน สามัคคี ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันรวมถึงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง

ผู้เรียน

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา
2. ปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุ/ เศรษฐกิจ
3. ปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
4. มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภายนอกสถานศึกษา
5. มีระเบียบวินัยในการเรียน การทำกิจกรรมในโรงเรียน อาทิ กิจกรรมหน้าเสาธง การทำความสะอาดห้องเรียนและเขตรับผิดชอบ มีวินัยในการรับประทานอาหาร
6. มีสติปัญญาในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง จากครูและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

คณะกรรมการสถานศึกษา

1. รับรู้การขับเคลื่อน มีความสนใจและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา
2. เห็นคุณค่าและศรัทธาในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา
3. สนับสนุนกิจกรรมการขับเคลื่อนและขยายผลหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา

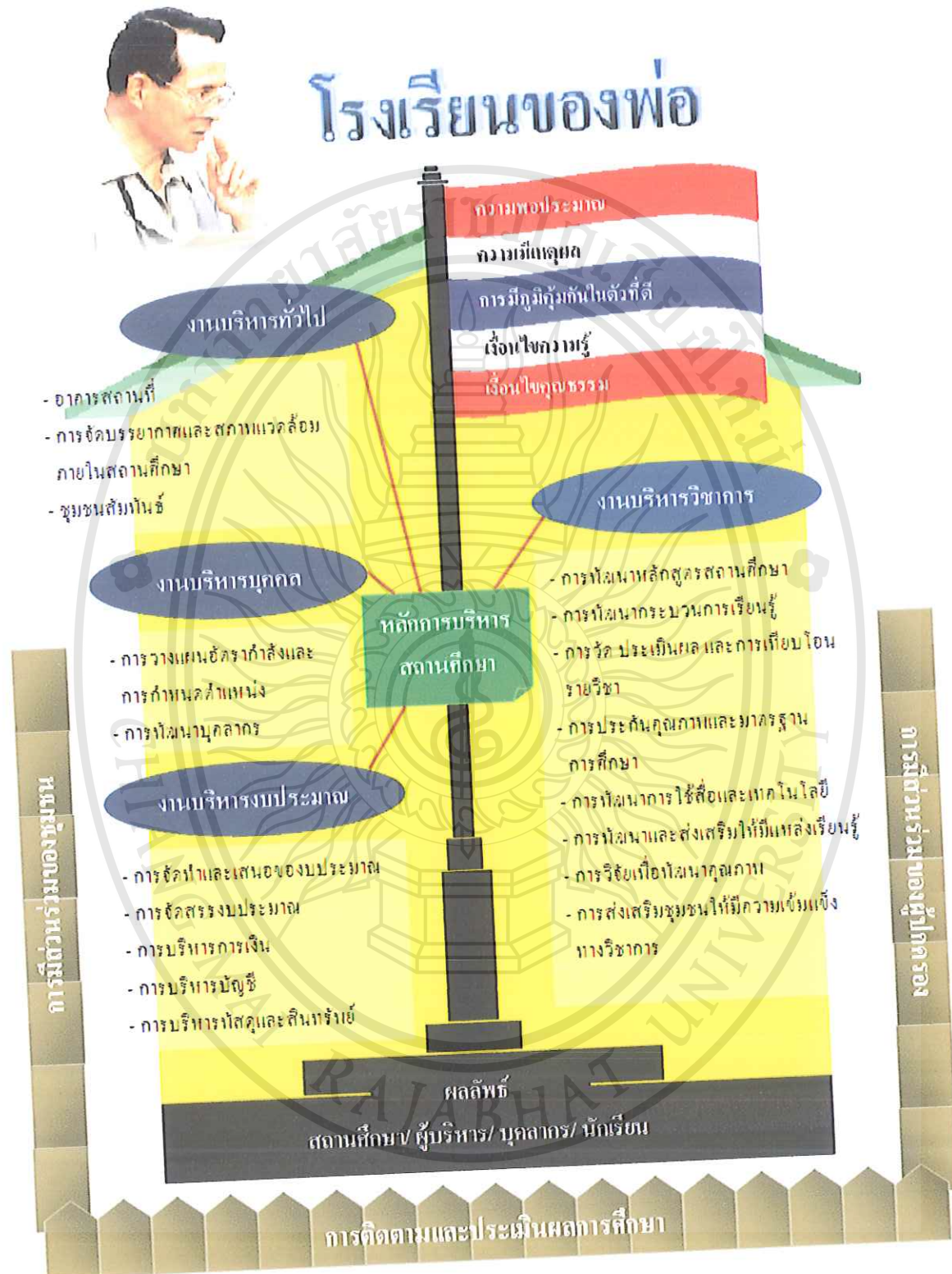
ชุมชน

ให้การยอมรับและเห็นคุณค่าในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและให้ความร่วมมือในการขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. แนวทางการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการในการบริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน

ในการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา ควรดำเนินการ ดังนี้

- 4.1 สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษาโดยกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและกลยุทธ์
 - 4.2 พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน และส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง
 - 4.3 ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ อาทิผู้ปกครองนักเรียนให้ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง
 - 4.4 ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนากิจการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.5 จัดทำปรับปรุงหรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรมและปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.6 ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.7 จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยส่งเสริมให้มีการปฏิบัติจริงในโรงเรียนและเชื่อมโยงนำไปใช้ในชีวิตรจริง
 - 4.8 เสริมสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้
 - 4.9 จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน
 - 4.10 ประสานความร่วมมือให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมในการจัดการศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอนและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นต้นแบบให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงทั้งที่บ้านและโรงเรียน
- กล่าวโดยสรุป รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแสดงได้ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 5.1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่ได้สรุปไปแล้วข้างต้น จัดแบ่งเป็นหัวข้ออภิปรายดังนี้ ส่วนแรกอภิปรายผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยในเรื่องความถูกต้องเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ ในการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จเป็นเพราะผู้บริหารมีความรักความศรัทธาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ จึงทำให้มีแรงบันดาลใจที่จะศึกษาหาความรู้ และทำความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ประกอบกับมีความจริงใจ มีความตั้งใจจริง มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถครองใจเพื่อนร่วมงานและเป็นที่นับถือศรัทธาของชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมืออย่างดี ทั้งยังประเพณีตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเสียสละ อุทิศชีวิตเพื่องาน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างให้ครู นักเรียน และชุมชนปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นไปตามหลักการบริหารที่จะต้องมีส่วนนำองค์กรที่ดี นำองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศได้ สอดคล้องกับ กิริติวัฒน์ อักเส (2543) ได้ศึกษาการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชัน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชัน ประกอบด้วย ปัจจัยต่าง ๆ คือ ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน ขยันขันแข็ง เอาใจใส่งานในหน้าที่ และเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ครูทุกคนในโรงเรียนเอาใจใส่งานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย และสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านของหลักการบริหารสถานศึกษา พบว่า

ด้านการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารของสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ จัดทำหลักสูตร และจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตร โดยคำนึงถึงศักยภาพของนักเรียน และยังมีการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของโรงเรียนและชุมชนและที่สำคัญสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบายของสถานศึกษา รวมทั้ง มีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ เป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กิติมา ปรีดาติลก (2542: 48) ที่กล่าวถึงหลักของการบริหารงานวิชาการว่า ผู้บริหารควรจัดทำแผนวิชาการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบาย มีความคิดสร้างสรรค์ในงานวิชาการ มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ

มีการส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานพัฒนา รับผิดชอบ ให้ครูผู้สอนเข้าใจจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายของการสอน ติดตามและประเมินผล รวมทั้ง สร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นในการทำงาน เพื่อการบริหาร งานวิชาการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่กำหนด การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของ การบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุเป้าหมาย การปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องให้ผู้บริหาร สถานศึกษาจะต้องศึกษาทำความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ที่กำหนดขึ้นตามกฎหมาย ระเบียบที่ กำหนด รวมทั้ง การมีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะสำหรับ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารงานวิชาการให้ดีขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาไปสู่จุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ สถานศึกษาด้านแบบยังได้พัฒนาความรู้ขยายผลสู่ชุมชน มีการรณรงค์ให้ความรู้ ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชน การวางแผนการดำรงชีวิต ประจำวันในครอบครัว และจากการที่ชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้น ปัจจุบัน พบว่า ชุมชน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีจิตสำนึกด้านจิตอาสา จิตสาธารณะ มีการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งจากการที่บุคลากรส่วนใหญ่ เป็นคนในท้องถิ่น การดำเนินชีวิตจึงเรียบง่าย ประหยัด ลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การใช้สิ่งสาธารณูปโภค ลดลง เป็นการรู้เท่าทันสังคมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการวางแผนในอนาคตที่ดี สอดคล้องกับ แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2550) ที่ระบุว่า การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอน สำคัญทุกขั้นตอน คือ 1) ร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผน 2) ร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 3) ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพและบรรยากาศ ภายในสถานศึกษา 4) ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน สถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่น ๆ 5) ร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

นอกจากนี้ สถานศึกษาด้านแบบได้พยายามใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน ให้มากที่สุด เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ชิด เป็นไปตามหลักเหตุผล หลักความพอประมาณ และโรงเรียน ตั้งอยู่ในชนบท มีสวนสมุนไพร มีสวนพฤกษศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นตนเอง และ เป็นการฝึกปฏิบัติจริงจากสื่อและวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้นักเรียนเห็นผลจากการปฏิบัติ จริง และนักเรียนก็ตั้งใจที่จะเรียนอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ สังคม รัชทอง (2547) ที่ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีใหม่ ผู้การเรียนรู้มุ่งสู่เศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระ การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการเพาะเห็ดจากวัสดุท้องถิ่น โดยใช้โครงงาน พบว่า นักเรียนมีความสุข ตื่นเต้นในการเรียน สามารถเรียนรู้จากสภาพจริง ด้วยการใช้องค์ความรู้จากของจริงที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ด้านการบริหารงบประมาณ สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบมีการจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายประจำปี สถานศึกษามีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด โดยคำนึงถึงเหตุผลและความจำเป็น และมีการจัดซื้อจัดจ้าง โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ ซึ่งตรงกับแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักการและแนวคิดด้านการบริหารงานงบประมาณ ข้อ 2 คือ การจัดสรรงบประมาณ สำหรับการเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ จะต้องจัดตั้งแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อขอใช้งบประมาณไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พร้อมทั้งเบิกจ่ายงบประมาณประเภทต่าง ๆ ตามแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล เกิดความคุ้มค่าและมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ อนันต์ เพียรพาณิชย์ (2545) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานรูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก ตามความคิดเห็นของครูและผู้นำชุมชนกลุ่มโรงเรียนขามใหญ่พัฒนา จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการใช้จ่ายงบประมาณมีการใช้หลักเงื่อนไขคุณธรรม โดยที่สถานศึกษาบริหารงบประมาณด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ หลักความพอประมาณ มีการจัดทำแผนงบประมาณ การใช้จ่ายประจำปี และหลักความมีเหตุผล โรงเรียนใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด โดยคำนึงถึงเหตุผล ความจำเป็น อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรับใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานในการบริหาร ทุกขั้นตอน จึงทำให้การบริหารงานด้านงบประมาณประสบผลสำเร็จ

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา จึงควรมุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน เพื่อให้ได้ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน ซึ่งแนวทางการบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน หน่วยงานควรพัฒนาการจัดการทางการเงินให้มีมาตรฐาน 7 ด้าน คือ 1) การวางแผนงบประมาณ 2) การกำหนดผลผลิตการคำนวณต้นทุน 3) การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง 4) การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ 5) การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน 6) การบริหารทรัพย์สิน และ 7) การตรวจสอบภายใน โดยแนวทางการบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานนี้ ต้องนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการบริหารด้วย

ด้านการบริหารงานบุคคล สถานศึกษามีการประชุมชี้แจงบุคลากรให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน มีการพัฒนาบุคลากรในการอบรมสัมมนา สร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และบุคลากรให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน จากการศึกษาถึงการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาด้านแบบ พบว่า สถานศึกษาด้านแบบให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วิจิตร ศรีสอ้าน (2540 : 12) ที่กล่าวว่า บรรดาสิ่งก่อสร้าง อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ และการเงิน แม้จะสมบูรณ์สักเพียงใด แต่จะไม่มีค่าเลยหากคนที่จะใช้สิ่งเหล่านั้น ไม่มีความสามารถที่จะใช้ ผู้บริหารที่มีความสามารถสูงในการบริหารงานบุคลากร สามารถทำให้บุคคลในองค์กรร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น บุคคลจึงเป็นทรัพยากรการบริหารที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นปัจจัยแห่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลแห่งกิจการนั้น ๆ ดังนั้น จึงเป็นภารกิจของผู้บริหารที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคคล เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุดที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์กร เช่นเดียวกัน การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องดำเนินการให้บุคลากรปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของตนและสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักการที่ว่า การพัฒนาคนต้องพัฒนาที่จิตสำนึกให้ เกิดค่านิยมที่ดีงามก่อน การปฏิบัติในสิ่งที่ดีและถูกต้องที่จะบังเกิดผลตามมา และควรพัฒนาเมื่อ ตอนยังเล็กดีกว่าไปพัฒนาเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ จึงจะเป็นการพัฒนามนุษย์ที่ยั่งยืน ทั้งด้านจิตใจ สติปัญญา และร่างกาย การที่จะพัฒนาผู้อื่นได้ บุคลากรต้องได้รับการพัฒนา ก่อน และบุคลากรต้องเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลง บุคลากรได้รับ โดยผู้บริหารควรให้การส่งเสริมและจัดแหล่งเรียนรู้ ทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียนที่หลากหลาย เพื่อนำความรู้มาปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น ส่วนการจัดการเรียน การสอนที่ประสบความสำเร็จ คือ บุคลากรควรมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักคิด หลักปฏิบัติตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำมาบูรณาการในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ หรือแผนการเรียนรู้ ในการออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ ในทุกกลุ่มสาระของหลักสูตร มีโครงการที่เกี่ยวข้องมากมายใน แต่ละกลุ่มสาระ ซึ่งแต่ละโครงการก็เป็นไปตามความสมัครใจและความสนใจของผู้เรียน มีการประชุม ร่วมกันในการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอน โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน การบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนเน้น โครงการให้ผู้เรียนปฏิบัติได้จริง

ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประสบความสำเร็จ นอกจากผู้บริหารจะมีวิธีการบริหารที่ดีเลิศแล้ว บุคลากรเองก็มีส่วนสำคัญยิ่ง ในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างแท้จริง ในโรงเรียนพอเพียงต้นแบบพบข้อมูลในทำนองเดียวกัน ว่า มีการเริ่มต้นด้วยการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อน บุคลากรจึงจะสามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ และเพื่อนำไปออกแบบ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียานุช พิบูลสารวาท (2549) ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่า

เป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้น จึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับเด็ก และยังคงสอดคล้องกับ สุเมธ ตันติเวชกุล (2550) ที่กล่าวว่า “หากครูต้องสอนเศรษฐกิจพอเพียง ครูต้องเข้าใจก่อนจึงจะถ่ายทอดได้ถูกต้อง” เมื่อภายหลังจากดำเนินการพัฒนา พบว่า ครูทุกคนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถนำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวิธีการคิด การปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของการใช้คุณธรรมนำความรู้ การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต และการใช้ความรู้ ทางหลักวิชาอย่างรอบคอบ รอบรู้ ระมัดระวัง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

การดำเนินการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาต้นแบบ ถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญเพื่อการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นที่มีอยู่โดยทั่วไป เพราะหากไม่สร้างความรู้ความเข้าใจ จนถึงขั้น “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” แล้วก็จะไม่มีลักษณะ “เกิดจิตสำนึก” จะทำให้มีปัญหาการปฏิบัติที่มากมาย อย่างเช่น บางโรงเรียนที่พบกันอยู่ทั่วไป สอดคล้องกับ สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 7 (2551) ที่พบว่า ปัญหาด้านการพัฒนาบุคลากร คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับ ทวี ศันสนีย์พันธุ์ (2550) ที่ศึกษาการดำเนินงานการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เขตตรวจราชการที่ 13 พบว่า การอบรมสัมมนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีกิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน้อยมาก ทำให้บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูบางส่วนที่สนใจศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมทั้ง การเข้าร่วมชมนิทรรศการทางวิชาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงใน โอกาสต่าง ๆ จึงทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงบ้าง แต่ก็ขาดความมั่นใจในการนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน การจัดทำ การเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนแต่ละแห่ง เป็นไปตามความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูแกนนำเหล่านั้น จึงทำให้ขาดทิศทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนแต่ละคนให้มีหลักคิด หลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถพึ่งพาตนเองและก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ตลอดจนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

นอกจากการพัฒนาบุคลากรแล้ว การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งในการบริหารงานบุคคล จากการศึกษาพบว่า สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบได้บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหาร ได้ใช้หลักความพอประมาณในการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตามความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา ส่วนหลักความมีเหตุผลก็มีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา และยังแฝงเงื่อนไขคุณธรรมในเรื่องความยุติธรรมกับบุคลากรทุกคนในการขอเลื่อนตำแหน่งและความเสมอภาคกับบุคลากรทุกคน

ด้านการบริหารทั่วไป การบริหารทั่วไปของสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) อาคารสถานที่ 2) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา 3) ชุมชนสัมพันธ์ โดยที่สถานศึกษาพอเพียงต้นแบบให้ความสำคัญกับชุมชนสัมพันธ์มากที่สุด ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนในลักษณะ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) โครงการหรือกิจกรรมบางอย่างก็ขยายผลไปสู่ชุมชน ให้ชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านสังคม การดำเนินการดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามหลักแห่งความประหยัดและความคุ้มค่า ให้ความสำคัญและแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ใกล้ตัว มีงบน้อยก็ใช้ให้คุ้มค่าและประหยัด บางครั้งก็สามารถดำเนินการตามโครงการได้โดยไม่ต้องรอนงบประมาณ โดยใช้วิทยากรหรือสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ ประกอบกับให้มีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และสื่อที่มีอยู่ เช่น ภายในโรงเรียนเอง และที่มีอยู่ภายในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเป็นไปตามหลักความมีเหตุผลและความพอประมาณ เช่น เรียนรู้จากต้นไม้และป่ารอบ ๆ โรงเรียน นอกจากนั้น ยังขยายผลองค์ความรู้และทักษะที่ได้ไปยังครอบครัวและชุมชนได้เป็นอย่างดี มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากร เพื่อให้ได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ปริญญา พิบูลธราวุธ (2549) กล่าวว่า บุคลากรจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้อาจเกิดขึ้นได้ ครูต้องใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน โดยสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาระเรียนรู้ต่าง ๆ และประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมผู้เรียน เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อนันต์ เพียรพาณิชย์ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานรูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก ตามความคิดเห็นของครูและผู้นำชุมชนกลุ่มโรงเรียนขามใหญ่พัฒนา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริหารทั่วไปใช้หลักความมีเหตุผล โดยชุมชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนและสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักภูมิคุ้มกัน โรงเรียนให้บริการงานธุรการ งานอาคารสถานที่ และงาน

สัมพันธ์กับชุมชน และหลักความพอประมาณ คือ โรงเรียนเอื้อวิศุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก และสถานที่ให้กับชุมชนเข้ามาใช้ได้ เช่นเดียวกับหลักการและแนวคิดด้านการบริหารทั่วไปของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้กำหนดแนวทางการบริหารทั่วไปของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้แก่ การร่วมกับบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ตลอดจนส่งเสริม ความเข้มแข็งของชุมชน การบริหารงานทั่วไปเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสาน ส่งเสริม และ สนับสนุนให้การบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมี บทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการบริการ การศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตาม บทบาทของสถานศึกษา ตลอดจนการจัดและให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถานสังคมอื่น

ส่วนเรื่องความถูกต้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า รูปแบบ ๑ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความ ถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมหลักการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทุก ๆ ด้าน และมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้สถานศึกษาบูรณาการรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปสู่การบริหารสถานศึกษาจริง โดยปัจจัยที่ทำให้การบูรณาการ เื่อรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติจริง ให้ประสบความสำเร็จ คือ

1. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการบริหารงานบนพื้นฐานคุณธรรม เช่น ตามแนววิถี พุทธมายาวนาน ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการยึดหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ผู้บ้าน วัด ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีโรงเรียนเป็นฐาน ดังนั้น จึงได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัด ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล หน่วยงานภาครัฐ หัวหน้าส่วนราชการ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอให้ความรู้เรื่องเกษตร สำนักงานป่าไม้ให้กล้าไม้ เจ้าหน้าที่ตำรวจช่วย เรื่องยาเสพติด
3. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลักสูตรศาสตร์คู่กลมและความเป็นกัลยาณมิตร เปิดโอกาส ให้พูดคุยถกเถียงอย่างมีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง

4. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำหลักสูตรและได้เรียนรู้ตามความถนัดหรือความต้องการของตนเอง พร้อมทั้งสอดแทรกแนวคิดเสริมธุรกิจพอเพียงสู่กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

5. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานค่อนข้างพร้อม ทั้งบุคลากร การบริหารจัดการงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ในการที่จะขับเคลื่อนเสริมธุรกิจพอเพียงให้บรรลุเป้าหมาย คือ การให้ครู นักเรียน และชุมชนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

6. ความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการคอยสนับสนุนและให้กำลังใจในการทำงานอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้เพราะสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับหลักการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของ สุเมธ ตันติเวชกุล (2550) ที่กล่าวว่า ครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอน ให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นอนัตตมนี้เกิดขึ้นได้ครูต้องใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาระเรียนรู้ต่าง ๆ และประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550) จึงขอเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ดังนี้

1. พัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.1 มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1) มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจ 2) มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) เห็นประโยชน์และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการใช้แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒากลุ่ม และพัฒนาสังคม

1.2 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1) มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอาชีพ เช่น การเกษตร

การผลิต และจำหน่ายสินค้า การดำเนินธุรกิจ การใช้จ่าย และการออม ฯลฯ 2) ใช้และพัฒนาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมให้ได้ประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน 3) สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 4) รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

1.3 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1) ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนที่มีอยู่ 2) ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของความเป็นสติปัญญา ยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ 3) มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ 4) มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบระมัดระวัง 5) ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน เพียรพยายาม แบ่งปัน มีสติ ปัญญา มีวินัย พึ่งตนเอง แบ่งปัน เอื้ออาทร รับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติม วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม

2.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง เพิ่มเติมหรือจัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

3. การจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวิถีชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

3.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา ฯลฯ ที่เริ่มจากชีวิตประจำวัน และเชื่อมโยงสู่ครอบครัว สังคม ประเทศชาติและสังคมโลก

3.2 จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการทดลองการปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปของการจัดทำโครงการ โครงการงานและอื่น ๆ ทั้งการศึกษา รายบุคคลและเป็นกลุ่ม

3.3 วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge)

2) ทักษะ (Process) และ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute)

4. การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังหล่อหลอม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

4.1 จัดอาคารสถานที่ และสิ่งแวดลอมในโรงเรียนที่เน้นความร่วมมือ ประโยชน์ ใ้สอข เป็นแหล่งเรียนและอนุรักษสืบสานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดลอม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย

4.2 กำหนดระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษา ที่ส่งเสริมความมีระเบียบ วินัย เคารพธรรมเนียมปฏิบัติ กฎกติกาของสังคมส่วนรวม เช่น การเข้าแถว การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ฯลฯ

4.3 ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น การทำบุญ การบริจาค การปฏิบัติกิจทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การยกย่องส่งเสริมผู้ทำความดี การส่งเสริม การแบ่งปัน การช่วยเหลือกันและกัน ฯลฯ

4.4 ส่งเสริมการแสวงหาความรู้และเผยแพร่ความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดการแข่งขัน การหาความรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยี และอื่น ๆ

4.5 ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา

4.6 จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตน และการดำเนินชีวิตตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการ บริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมการ สนับสนุนการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

5.1 ทบทวน ปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้อง หรือรองรับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงานตาม หลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

5.2 กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม และการปรับปรุงเพิ่มเติม หรือจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา มีการดำเนินการตามแผนอย่างมีระบบและมีการติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

5.3 พัฒนานุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา รวมทั้งดำเนินชีวิตตามแนว เศรษฐกิจพอเพียง

5.4 จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหาร จัดการและกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6. การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอนตามแนวทาง ดังนี้ 1) ร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผน 2) ร่วม ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร 3) ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา และ 4) ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่น ๆ

7. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

7.1 ติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยพิจารณาจาก 1) ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ผลงานและการปฏิบัติ กิจกรรมของผู้เรียน 3) การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน 4) ผลการประเมินโดยผู้ประเมิน ภายนอกหรือผู้มีส่วนได้เสียจากทุกภาคส่วน

7.2 ติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการ ขั้นตอน และกิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม การจัดระบบการบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอันพึงประสงค์

7.3 จัดให้ระบบการรายงานผลการดำเนินการเป็นระยะ ๆ ทั้งการรายงานภายใน สถานศึกษา การรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานหน่วยงานต้นสังกัด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงในสถานศึกษาระดับอื่น ๆ อาทิเช่น ในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา